

บทที่ 3

การตีความสาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หม่อมหลวงค้ายวง วราสิทธิชัย

ความนำ

ในการรับสารไม่ว่าจะเป็นการอ่านการฟัง ผู้รับสารต้องพยายามทำความเข้าใจสารหรือความคิดของผู้ส่งสารเพื่อให้สื่อสารได้เข้าใจตรงกันหรือรู้เท่าทันความคิดของผู้ส่งสาร ได้รับอรรถรสจากการสื่อสาร หากสารที่ส่งมานั้นเป็นการนำเสนอข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา เช่น การเสนอข่าวของทางราชการ การเขียนสารคดี ผู้รับสารย่อมเข้าใจสารได้ไม่ยาก แต่ถ้าสารที่ส่งมามีถ้อยคำที่แฝงความหมายหรือใช้กลวิธีการแต่งหรือการนำเสนอที่ไม่ได้สื่อความหมายตรงตามตัวอักษร ผู้รับสารจำเป็นต้องตีความเพื่อให้เข้าใจความหมายของสารได้อย่างถูกต้อง ถ่องแท้ และลึกซึ้ง

ความหมายของการตีความ

นักวิชาการอธิบายความหมายของการตีความไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554, น. 502) อธิบายคำว่า “ตีความ” ว่า “ก. ชี้หรือกำหนดความหมาย ; ให้ความหมายหรืออธิบาย ; ใช้หรือปรับให้เข้าใจเจตนาและความมุ่งหมายเพื่อความถูกต้อง เป็นต้น”

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2522, น. 8) อธิบายคำว่า “ตีความ” หรือวินิจฉัยสารไว้ว่า “วินิจฉัยคือการตีความนั่นเอง ในภาษาอังกฤษเรียกว่า interpretation การตีความเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดในการอ่านหนังสือ ไม่ว่าจะหนังสือจะเป็นวรรณคดีหรือไม่” “วินิจฉัยหรือตีความคือพิจารณาว่าผู้แต่งส่งสารอะไรมายังผู้อ่าน” (2522, น. 90) “วินิจฉัย แปลว่าเพ่งเล็ง มองดูด้วยความตั้งใจ ‘สาร’ ก็คือ ‘ความหมาย’ ที่ผู้เขียนวรรณกรรม (หรือแต่งเป็นวาจา) ส่งมายังผู้อ่านสาร (หรือความหมาย) ถ้าสื่อที่ใช้ส่งสารเป็นสื่อง่ายๆ ตรงๆ ก็เข้าใจง่าย... แต่ถ้าคำกล่าวมีสารที่ไม่แจ่ม ไม่ทำให้เห็นง่ายๆ ผู้ส่งสารใช้สื่อที่แยบยลเราก็ต้องเพ่งเล็งใช้ พยายามอ่านให้ดี ฟังแล้วคิด นั่นคือเราวินิจฉัย” (2529, น. 334) “สรุปแล้วคือการตีความคือการวินิจฉัยหรือพิจารณาสารของผู้ส่ง” (2529, น. 348)

Graham Hough (2532, น. 67-70) กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการตีความวรรณคดีไว้ว่า

ก. การตีความ เป็นเพียงการเผยเจตนาของผู้แต่งโดยขจัดอุปสรรคที่กีดขวางการเข้าใจ เป็นต้นว่า การอธิบายศัพท์ สำนวน รูปประโยค และการโยงความที่อธิบายการอ้างอิงที่ไม่ชัดเจน เพื่อยุติข้อโต้แย้ง ถือว่าทำเช่นนี้แล้วก็ทำให้เห็นเจตนาของผู้แต่งได้ชัดเจน

ข. วรรณคดีมีสารแฝง ซึ่งการขจัดความยากที่กล่าวแล้วยังไม่เพียงพอให้กระจ่างได้นักวิจารณ์มีหน้าที่ที่จะขุดค้นเอาความหมายแฝงมาแสดง สารแฝงเหล่านี้ผู้แต่งอาจจงใจสอดแทรกไว้หรือไม่ก็ได้

ศิวกานต์ ปทุมสูติ (2553, น. 151) กล่าวถึงการตีความไว้ว่า

การอ่านตีความคือการอ่านที่ต้องใช้ความขบคิดวินิจฉัย เพื่อค้นหาความหมายที่แท้จริงจากสารที่แท้จริงที่ผู้เขียนต้องการบอก ดังนั้นเรื่องที่จะต้องใช้วิธีการอ่านแบบตีความก็คือเรื่องที่มีลักษณะซ่อนหรือแฝงความหมายที่แท้จริงไว้ในสารที่ปรากฏ หรืออาจกล่าวได้ว่า ความอันปรากฏตามความหมายของคำที่เขียนไว้นั้นไม่ตรงกับความหมายที่แท้จริงนั่นเอง โดยทั่วไปเนื้อความอันเป็นสารที่แท้จริงมักซ่อนอยู่ในรูปสัญลักษณ์ (symbol) หรือบุคคลาธิษฐาน (personification) หรือบางครั้งอาจซ่อนอยู่ในสำนวนโวหารและกลวิธี แต่ที่แยบยลอื่น ๆ

สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์ (2531, น. 67) อธิบายความมุ่งหมายของการตีความว่า

เพื่อพิจารณาว่าข้อความหรือเรื่องนั้นๆ มีความหมายที่แท้จริงว่าอย่างไร และสามารถที่จะอธิบายถึงเจตนาและความคิดของผู้เขียนได้อย่างแจ่มชัด การอ่านประเภทนี้ ผู้อ่านต้องใช้สติปัญญาแทงทะลุสิ่งที่อ่านได้ทั้งหมด คือ สามารถเข้าใจวัตถุประสงค์และท่าทีของผู้เขียน สามารถที่จะสรุปความคิด จับใจความสำคัญและอธิบายขยายความได้

दनยา วงศ์ธนะชัย (2542, น. 171) เห็นว่า

ดังนั้นการอ่านตีความ จึงเป็นความพยายามทำความเข้าใจกับสารที่ผู้เขียนต้องการสื่อถึงผู้อ่าน โดยพิจารณาอย่างละเอียดจากความหมายของถ้อยคำ ลีลา น้ำเสียง ทักษะคดีของผู้เขียน ตลอดจนนำเสนอสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ต่างๆ มาเป็นเครื่องช่วยในการทำความเข้าใจ เพื่อจะตอบคำถามของตัวผู้อ่านเองว่าได้รับความรู้อะไร รับทราบความคิดเห็นอะไร รับรู้ความรู้สึกอะไร ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นกระบวนการอ่านที่เรียกว่า การอ่านตีความนั่นเอง

กล่าวโดยสรุป การตีความ คือ การพิจารณาโดยละเอียดเพื่อทำความเข้าใจสารที่แฝงนัยเพื่อให้ทราบความหมายและเจตนาที่แท้จริงของสารที่ผู้ส่งสารส่งมายังผู้รับสาร

แนวทางในการตีความ

เนื่องจากสารที่ต้องตีความนั้นเป็นสารที่มีความหมายแฝง ผู้รับสารจึงต้องมีทั้งความรู้ ประสบการณ์ ความช่างสังเกต ตลอดจนรู้จักวิเคราะห์ พิสูจน์พิจารณาโดยละเอียดเพื่อให้ทราบนัยของความหมายที่แฝงเร้นอยู่ ทำให้ทราบความคิดหรือเจตนาที่แท้จริงที่สารมุ่งนำเสนอ

แนวทางการตีความมีสิ่งที่จะต้องพิจารณา ดังนี้

1. เรื่องและประเภทของสาร

โกซีย์ สาริกบุตร (2521, น. 19) กล่าวถึงวิธีการ “อ่านจริง” ว่าต้องมียุทธศาสตร์ในการอ่านเริ่มจากการกำหนดสมาธิและสติสัมปชัญญะ เพื่อให้รู้ตนเองว่า “กำลังอ่านเรื่องใด ประเภทใด จะอ่านไปทำไม จะนำไปใช้ทำอะไร อ่านแล้วต้องการให้เกิดสิ่งใดแก่ตน” จะเห็นว่าในเบื้องต้น ผู้รับสารควรทราบว่าเรื่องที่ได้อ่านได้ฟังเกี่ยวกับสิ่งใดและเป็นเรื่องประเภทใด เช่น สารคดีประกอบด้วยความรู้และข้อเท็จจริง บทความประกอบด้วยความคิดเห็นและมีข้อเท็จจริงเป็นหลักฐาน ข่าวสารของทางราชการประกอบด้วยข้อเท็จจริง การวิเคราะห์ข่าวหรือเล่าข่าวประกอบด้วยข้อเท็จจริงและความคิดเห็น โฆษณาประชาสัมพันธ์ หรือนวนิยายมีเรื่องอารมณ์ความรู้สึกและจินตนาการของผู้ส่งสารเข้ามาเกี่ยวข้อง

การทราบเรื่องและประเภทของสารทำให้ทราบว่าต้องตีความเนื้อความตอนใด กล่าวคือข้อเท็จจริงที่สื่อความหมายตรงไปตรงมาไม่จำเป็นต้องตีความเหมือนตอนที่เป็นความคิดเห็นซึ่งอาจมีการใช้สำนวนโวหาร ความเปรียบ หรือกลวิธีการแต่งในการนำเสนอที่ต้องทำความเข้าใจสารแฝง

2. เจตนาในการส่งสาร

ในการส่งสารตามปกติผู้ส่งสารมักเลือกใช้ประโยคชนิดต่างๆ ให้ตรงกับเจตนาในการส่งสาร เช่น ใช้ประโยคบอกเล่าในการบอกหรือแจ้งเรื่องต่างๆ ใช้ประโยคคำถามเมื่อต้องการถาม ใช้ประโยคปฏิเสธเมื่อตอบปฏิเสธ แต่ในบางครั้งจะสังเกตเห็นว่า ผู้ส่งสารใช้ประโยคไม่ตรงกับเจตนาในการส่งสาร ผู้รับสารจึงต้องอาศัยการตีความ เพื่อให้สื่อสารได้เข้าใจตรงกัน เช่น บทสนทนา

“จะให้แก้วไขอย่างไรล่ะจ๊ะ”

“เอาแบบที่สบายใจแล้วกัน”

ประโยคคำตอบ “เอาแบบที่สบายใจแล้วกัน” อาจเป็นการบอกเล่า หรือหากในการตอบที่มีการกระทบเสียง คำตอบนี้จะเปลี่ยนเจตนาเป็นการประชดประชันทันที

ประโยคคำถามที่ว่า “รับขนมจีบ ซาลาเปาเพิ่มไหมคะ” ที่พนักงานร้านสะดวกซื้อกล่าว ก็เป็นการใช้ประโยคคำถามในการบอกเล่าโดยมีเจตนาเพื่อเชิญชวนและแนะนำให้ซื้อสินค้า

3. การใช้ถ้อยคำ

ผู้รับสารต้องพิจารณาการใช้ถ้อยคำในการส่งสารเพื่อให้ตีความได้อย่างถูกต้อง โดยพิจารณาประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.1 คำและความหมายของคำ คำมีความหมาย 2 อย่าง ดังนี้

3.1.1 ความหมายโดยตรง คือ ความหมายตรงตามตัวอักษรดังที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน เช่น

“พระรามเป็นมนุษย์ แต่ทศกัณฐ์เป็นยักษ์”

คำว่า “ยักษ์” หมายถึง อมนุษย์ที่มีรูปร่างใหญ่โต น่ากลัว มีเขี้ยววงอก ใจดำอำมหิต ชอบกินมนุษย์กินสัตว์

3.1.2 ความหมายโดยนัย หรือ ความหมายแฝง คือ ความหมายที่ชักนำความคิดให้เชื่อมโยงถึงสิ่งอื่น เช่น

“ยักษ์ประจำห้องเดินตรงมาแล้ว”

คำว่า “ยักษ์” ในที่นี้ ผู้รับสารจะทราบว่าได้หมายถึงยักษ์ที่เป็นอมนุษย์ซึ่งมีแต่ในเทพนิยายแต่ต้องตีความ คำว่า “ยักษ์” ในที่นี้จึงหมายถึง มนุษย์ซึ่งอาจร่างสูงใหญ่หรือดูร้าย โดยเชื่อมโยงกับความหมายโดยตรงของคำว่า “ยักษ์”

เมื่อรับสารที่มีคำที่สื่อความหมายโดยตรง ผู้รับสารจะเข้าใจได้ทันที แต่ถ้าเป็นคำที่มีความหมายโดยนัย หรือมีความหมายแฝง ผู้รับสารจำเป็นต้องตีความจึงจะเข้าใจความหมายได้

นอกจากนี้ผู้รับสารยังต้องระวังการตีความคำที่มีความหมายในลักษณะต่างๆ ดังนี้

การตีความคำตามความหมายที่ได้เรียนรู้มา เช่น “ดอกไม้” หมายถึง ผู้หญิง แต่อาจมีผู้ใช้คำว่าดอกไม้ ในความหมายอื่น เช่น “ดอกไม้สดขึ้นยืนให้มวลชน” “ดอกไม้” ในที่นี้หมายถึงมิตรภาพ หากผู้รับสารตีความตามนัยที่ได้เรียนรู้มาอาจไม่เข้าใจความคิดของผู้ส่งสาร

การตีความโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้รับสาร อาจทำให้ตีความไม่ถูกต้อง เช่น ผู้รับสารเคยประสบอุทกภัย เมื่อได้อ่านหรือฟังเรื่องเกี่ยวกับน้ำ ย่อมนึกถึงความทุกข์ยากและอันตราย ไม่อาจนึกถึงความหมายของน้ำในด้านความชุ่มชื้น เย็นกายเย็นใจ หรือการเปรียบเทียบน้ำกับความเมตตาได้

การตีความคำที่มีความหมายหลายนัย เช่น “เปรียบเธอดังทะเล” คำว่า “ทะเล” ตีความได้หลายอย่าง เช่น อารมณ์แปรปรวน เห็นแก่ได้ วก (ความเค็ม) สดใส ลึกลับ ผู้รับสารต้องสังเกตบริบทของคำที่ตีความเพื่อให้เลือกความหมายได้ถูกต้องตรงกับเจตนาในการส่งสาร

3.2 บริบทของคำ

บริบทของคำมี 2 ลักษณะได้แก่ คำหรือข้อความแวดล้อมคำที่ตีความ และสถานการณ์แวดล้อมหรือสถานที่ในขณะที่มีการส่งสารนั้น ในการอ่านตีความ ผู้รับสารควรพิจารณาคำแวดล้อมที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์ประกอบการตีความ เช่น

ถ้าหากว่าเธอคือฟ้า

ฉันคือทะเล

จะเปรียบทะเลดังความมั่นคง

หากแผ่นฟ้าเป็นรักที่ซื่อตรง

ทุกๆ สิ่งจะคงนิรันดร์

...ไม่ต่างกับเรา...

เพลง : ฝากฟ้าทะเลฝัน เบิร์ด ธงไชย

เนื้อหาของเพลงนี้กล่าวถึงความรักอันมั่นคงของ “เธอ” กับ “ฉัน” ที่เกิดจากความซื่อสัตย์ต่อกัน โดยเปรียบเทียบกับฟ้าและทะเลซึ่งอยู่คู่กันเสมอ ด้วยบริบทแวดล้อมคำ เช่น “ดังความมั่นคง” “รักที่ซื่อตรง” “ทุกๆ สิ่งจะคงนิรันดร์” ทำให้ไม่สามารถตีความ “ทะเล” และ “ฟ้า” ให้มีความหมายอื่นได้

การตีความจากการฟังต้องพิจารณาสถานการณ์แวดล้อมหรือสถานที่เพื่อให้เข้าใจความหมายตรงตามเจตนาของผู้ส่งสาร เช่น

“มีดไปหน่อยนะ”

ผู้พูดพูดเมื่อเข้ามาในตัวบ้านในเวลาค่ำ อาจเป็นการบอกเล่าหรือต้องการสั่งให้ผู้อื่นเปิดไฟให้สว่างก็ได้ ในการตีความข้อความนี้ต้องอาศัยสถานการณ์และสถานที่ประกอบความเข้าใจ

นอกจากนี้บริบททางสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ยังส่งผลกระทบต่อการตีความและการทำความเข้าใจหรือไม่เข้าใจความหมายของคำที่ตีความ เช่น คำสแลงในยุคนี้อาจไม่เป็นที่เข้าใจในยุคนั้น หรือเปลี่ยนความหมายไป

คำว่า “โสด” หมายถึง ยังไม่แต่งงาน ปัจจุบันความหมายเดิมคงมีใช้อยู่ แต่หมายถึง ยังไม่มีคู่อีกก็ได้

คำว่า “ขึ้น” หมายถึง คู่รัก มีปรากฏใช้ราวสมัยรัชกาลที่ 5 หรือ คำว่า “สะเหลอ” หมายถึง การกระทำที่ล้าสมัยเป็นเชย เป็นคำที่คนในปัจจุบันไม่รู้จักไม่เข้าใจความหมาย

3.3 ส่วนนวนโวหารและความเปรียบ

สำนวนโวหารและความเปรียบเป็นศิลปะในการใช้ถ้อยคำเพื่อให้สื่อสารอย่างมีสีสัน ได้อรรถรส แต่แฝงนัยบางอย่างที่ต้องตีความจึงจะเข้าใจความหมายได้อย่างถูกต้อง .

สำนวนโวหารหรือความเปรียบบางอย่างใช้กันมาแต่เดิม บางอย่างใช้ในปัจจุบันและมีใช้เสมอจนทราบความหมายกันดี นำมาสื่อสารกันได้โดยไม่ต้องตีความ เช่น

“หมาหวงก้าง / หวงก้าง” หมายถึง หวงสิ่งที่ไม่มียุทธประโยชน์ต่อตน

“ต๋อยอดความรู้ / ต๋อยอด” หมายถึง เพิ่มพูนความรู้เหมือนเพิ่มยอดไม้ให้สูง

บางครั้งยังมีการปรับเปลี่ยนหรือดัดแปลงสำนวนหรือความเปรียบเดิม เช่น

“หล่อชั้นเทพ” มาจากการเปรียบเทียบคนที่สวยงามราวกับเทพบุตรเทพธิดา

การสอนนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ต่างกันทำให้ครูต้องขึ้นครกขนาดเล็กขนาดใหญ่ถึง 50 ชีวิตให้ถึงยอดเขาให้ได้ มาจากสำนวน “ขึ้นครกขึ้นภูเขา”

นอกจากนี้ยังมีการสร้างสรรค์สำนวนและความเปรียบขึ้นใหม่ เช่น

“ดราม่า” ความหมายโดยตรงคือ ละครหรือความเป็นละคร

ในปัจจุบันหากกล่าวถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ใดว่าเป็นดราม่า เรื่องนั้นจะมีความเป็นละคร มีเรื่องราวอารมณ์ความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้องมาก เช่น ขาวนี่กลายเป็นดราม่าไปแล้ว

นอกจากนี้ยังมีการขยายความหมายของสำนวน “ดราม่า” ให้มากขึ้นกว่าเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องราวบุคคล เช่น “การทุบโรงอาหารแล้วสร้างใหม่กลายเป็นประเด็นดราม่า” หมายถึง การทุบโรงอาหารเป็นประเด็นที่มีการอภิปราย ถกเถียง ได้แย้งกันในวงกว้าง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสำนวนโวหารและความเปรียบจะเป็นการใช้ภาษาเปรียบเทียบเพื่อทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมกลายเป็นรูปธรรมซึ่งเป็นที่รู้จักและชัดเจนขึ้น หรือเป็นภาพที่ผู้รับสารคุ้นเคย แต่ความเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมแต่ละยุคอาจทำให้คนในปัจจุบันไม่เข้าใจความหมายของสำนวนหรือความเปรียบที่นำมาแต่เดิม

4. น้ำเสียง ท่าที หรือทัศนคติ

น้ำเสียงเป็นสิ่งที่ผู้รับสารต้องพิจารณาในการตีความ นักวิชาการบางคนใช้คำว่า “ท่าที” หรือ “ทัศนคติ” ยูวพาส์ (ประทีปเสน) ชัยศิลป์วัฒนา (2544, น. 77) อธิบายความหมายและความสำคัญของน้ำเสียงว่า

น้ำเสียง (Tone) นอกจากจะหมายถึงน้ำเสียงแล้ว ยังหมายถึงการแสดงความรู้สึกและทัศนคติของผู้เขียนหรือผู้พูดที่มีต่อเรื่องที่เขาเขียน ต่อผู้อ่าน หรือแม้กระทั่งต่อตัวผู้เขียนหรือผู้พูดเอง ทัศนคติดังกล่าวนี้มีความสำคัญกับความหมายที่ผู้เขียนหรือผู้พูดต้องการสื่อกับผู้อ่านเป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าผู้อ่านไม่สามารถวิเคราะห์ว่าผู้เขียนหรือผู้พูดมีทัศนคติอย่างไรต่อเรื่องที่เสนอ ดังเช่นว่าเขาพูดเล่นหรือพูดจริง เขาถากถางหรือยกย่อง เขาประชดหรือชมเชย ผู้อ่านก็จะไม่สามารถเข้าใจสิ่งที่เขาต้องการเสนอได้อย่างถูกต้อง

ในภาษาพูดนั้นเราสามารถเข้าใจทัศนคติของผู้พูดได้จากการดูสีหน้าและฟังน้ำเสียง ส่วนในบทกวีผู้อ่านจะวิเคราะห์ทัศนคติของกวีหรือผู้พูดได้โดยพิจารณาองค์ประกอบและกลวิธีทุกอย่างที่กวีเลือกใช้ ไม่ว่าจะเป็นคำและความหมายของคำ จินตภาพ ภาษาโวหารต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งจังหวะและรูปแบบที่ใช้ สรุปแล้วทุกองค์ประกอบจะทำหน้าที่ชี้ให้ผู้อ่านเห็นทัศนคติของกวีและผู้พูด ผู้อ่านจึงต้องเข้าใจองค์ประกอบและกลวิธีทุกอย่างเป็นอย่างดีก่อนจึงจะวิเคราะห์ทัศนคตินี้ได้

จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์น้ำเสียงทำให้ทราบความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของผู้ส่งสาร ซึ่งช่วยให้ผู้รับสารทราบเจตนาแท้จริงในการส่งสาร ทั้งนี้ผู้รับสารต้องพิจารณาองค์ประกอบทุกอย่างของเรื่องหรือเนื้อความจึงจะทราบน้ำเสียงของผู้ส่งสาร

ตัวอย่างน้ำเสียง มีดังนี้

1. น้ำเสียงชื่นชม เป็นน้ำเสียงที่แสดงถึงความพึงพอใจ ความชื่นชมชื่นชอบ ความรัก ความศรัทธาของผู้ส่งสารต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น บทความเรื่อง “เป็นทุกอย่าง” ของ หนู่มเมืองจันทร์

...แอฟใหม่มีหลายเรื่องที่น่าสนใจ แต่ที่ผมชอบที่สุดคือ บริการการกดเงินจากตู้เอทีเอ็มโดยไม่ต้องใช้บัตรเอทีเอ็ม

ตอนแรกที่ฟัง รู้สึกเฉยๆ เหมือนเป็นบริการที่ทำขึ้นมาเพื่อให้ดูว่าทันสมัย แต่พอฟังอย่างละเอียดแล้ว ผมว่าบริการนี้สุดยอด เพราะเล่นกับ “ปัญหา” ที่นี้ไม่ถึง เช่น ลืมกระเป๋าตังค์ หรือโดนขโมยกระเป๋าตังค์

บริการนี้ก็คือ เราสามารถโทรศัพท์ไปหาเพื่อนที่มีบัญชีแบงก์ A โอนเงินให้เราผ่านระบบนี้ สมมุติว่าเพื่อนจะโอนให้เรา 2,000 บาท แบงก์จะบอกรหัสพิเศษที่มีอายุการใช้งานเพียง 15 นาที เพื่อนก็จะโทรมาบอกรหัสนี้

เราไปที่ตู้เอทีเอ็มของแบงก์ A กดหมายเลขโทรศัพท์ แล้วกดเลขรหัสลับดังกล่าว แค่นี้ก็ได้เงินสดทันที

บริการนั้นนอกจาก “ทันสมัย” แล้ว ยังเล่นกับ “ความรู้สึก” ของคนอื่นอีกด้วย

นึกดูสิครับ ถ้าเราไม่ใช่ลูกค้าของแบงก์ A แต่กระเป๋าตังค์หาย จำเป็นต้องใช้เงินสด และบริการนี้ช่วยแก้ปัญหาของเราได้ เราจะรู้สึกดีกับแบงก์ A แค่ไหน

อย่าลืมนะคนที่ใช้บริการ คือคนที่ต้องการความช่วยเหลือ เหมือนคนที่เดินผ่านทะเลทราย ใครให้น้ำแก้วเดียว เราจะจำเขาได้อีกนาน

ลองนึกว่าสาว ๆ ที่เราชอบอยู่ในสถานการณ์แบบนี้แล้วเราช่วยเธอได้จากบริการนี้ สาวคนนั้นจะประทับใจเราขนาดไหน...

น้ำเสียงที่ปรากฏในข้อความนี้แสดงความชื่นชมแอปพลิเคชันที่ให้บริการกดเงินจากตู้เอทีเอ็ม โดยไม่ต้องใช้บัตรเอทีเอ็ม สังกัดด้วยการชี้ให้เห็นประโยชน์จากการใช้แอปพลิเคชันนี้ในยามคับขัน และแสดงถึงความรัดกุมของระบบที่จะไม่ทำให้ผู้ใช้บริการต้องสูญเสียเงิน ผู้เขียนใช้คำเน้นย้ำ น้ำเสียงชื่นชมอย่างชัดเจน ดังข้อความว่า “ผมชอบที่สุด” “บริการนี้สุดยอด” “ทันสมัย” “เราจะรู้สึกดี” “จะประทับใจเราขนาดไหน” ซึ่งล้วนเป็นข้อความด้านบวกทั้งสิ้น

2. น้ำเสียงประณาม เป็นน้ำเสียงที่แสดงถึงการว่าหรือตำหนิการกระทำที่ร้ายแรง สร้างความเสียหาย เช่น ข้อความ

“เธอมัน**ปิศาจ**ชัด ๆ”

“ทุกคนล้วนมี**ปิศาจ**อยู่ในตัว ขึ้นอยู่กับว่าจะใช้มันตอนไหน”

คำว่า “ปิศาจ” ในที่นี้หมายถึงความเลวร้ายหรือด้านร้ายในตัวมนุษย์ ในประโยคแรกผู้ส่งสารต้องการให้ตัวละครประณามอีกฝ่ายว่าเป็น “ปิศาจ” แม้ในประโยคที่สองอีกฝ่ายหนึ่งจะตอบได้ว่าทุกคนก็มีปิศาจในตัว แต่ข้อความว่า “ขึ้นอยู่กับว่าจะใช้มันตอนไหน” แสดงทัศนคติแฝงที่ว่าผู้เขียนเองก็เห็นด้วยว่าอีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายร้ายเพราะอยากใช้ “ปิศาจ” ในตัวทำลายผู้อื่น

3. น้ำเสียงประชดประชัน เป็นน้ำเสียงที่ผู้ส่งสารพูดหรือเขียนตรงข้ามกับความคิด ความรู้สึกของตนเอง ในกรณีที่ไม่สามารถเสนอความคิดเห็นโดยตรงได้ เช่น

“ขอเชิญมาดู**ลูกกระโดด** (ลูกกระโดดหมายถึง ลูกกระพรวนหรือลูกบอลความเร็ว ใช้ติดตั้งขวางถนนเพื่อลดความเร็วของรถยนต์) ของมหาวิทยาลัยเรา สุดยอดจริงๆ คว้า ถ้าเราควมมอเตอร์ไซด์มาเร็วๆ รับรองได้ว่ามอเตอร์ไซด์ของเรา**ปังแน่นอน**”

ข้อความนี้ดูเหมือนผู้พูดจะชื่นชมการมีลูกกระพรวนจำนวนมากบนถนนในมหาวิทยาลัย แต่การกล่าวถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่มอเตอร์ไซด์ ทำให้ทราบว่า ผู้พูดไม่ชอบวิธีชะลอความเร็วเช่นนี้ จึงใช้วิธีประชด

หรือ

...มา**สู้ขอ**เพราะเงินพอมี ทำงานทั้งปีหวังมี**คู่เซย**

แต่**อกเอ๋ย**ต้องกลับ**ซ้ำตรม** หวังไว้ไม่**สม**ผมมี**เงินไม่พอ**

พอ**ตาใจ**ร้ายชายตั้ง**หลายหมื่น** แม่**ยาย**ยิ้ม**ชื่น**ผม**สะอื้น**ซ้ำ**ทรวง**

สิบหมื่น สิบหมื่น สิบหมื่น แหมยี่มระวันคงกิ้นลงคอ

คุณพ่อครับผมแม่ คุณแม่ครับผมจน

สิบหมื่นผมเหลือทน ไม่ขอตั้งรอนให้คนขายลูกกิน

กราบลาแล้ว ขอแจวลาจร ไม่ขออ่อนวอนนั่งองอนทั้งสิ้น

หากเป็นเขยคงขายผมกิน ต้องดับแดดินเพราะถูกกินถึงตาย

หมดคนขายแม่ยายยังอยู่ อยากให้นำคูต้องมีแถมพ่อตา...

เพลง : สิบหมื่น ของ หนู่ม สมศักดิ์ รินนายรักษ์

เพลงนี้กล่าวถึงผู้ชายที่มาสู่ขอผู้หญิง แต่ถูกเรียกสินสอดราคาแพงเหมือนเป็นการขายลูกสาว จึงประหลาดว่าหากตนเป็นเขยคงจะถูกขาย อีกทั้งพ่อตาคงขายแม่ยายรวมถึงขายตัวเองเพราะต้องการเงิน และเห็นความสำคัญของเงินเพียงอย่างเดียว

4. น้ำเสียงปลุกเร้าใจ เป็นน้ำเสียงที่เชิญชวน โน้มน้าวใจให้ผู้รับสารมุ่งมั่น มีกำลังใจทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จ หรือมุ่งเปลี่ยนความคิดและการกระทำให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์ เช่น

ในชีวิตของคนทุกคน ต้องเคยผ่านร้อนและหนาว

และพบเรื่องราวบางอย่างที่ฝังใจ

ทุกครั้งที่เธอปวดร้าว หมดสิ้นกำลังจะก้าวเดินไป

วันเวลาที่แสนมืดหม่น ก็คงจะเดินผ่านไปช้าช้า

จนเธอเองลืมนึกไปว่าได้เดินมาไกลเท่าไร

จนเธอเองมองข้ามบางอย่าง นั่นคือพลังแกร่งกล้าในใจ

ที่ยังฝัง อยู่ในจิตใจลึกลึกมานาน...

และในวันนี้ เธอนั้นจงหยุดยั้ง และลุกขึ้นอีกครั้ง ด้วยพลังในหัวใจ

อย่าไปยอมแพ้ให้กับปัญหาใดๆ จงพร้อมจะอดทน

ก้าวไปสู่หนทางที่ฝันได้ด้วยตัวเอง

บนถนน ที่คนก้าวเดิน จะเป็นดั่งภาพสะท้อน ให้เห็นละครที่ต่างชีวิตไป

ทุกครั้งที่เธอหมดหวัง หหมดสิ้นกำลังท้อแท้ในใจ

เธอจมองดูภาพผู้คนที่อยู่เดียวดายด้วยความอ้างว้าง

เพียงเธอมองไปนอกหน้าต่างจะเจอความจริงมากมาย

คงจะทำให้พบคำตอบว่าบนทางเดินที่แสนยาวไกล

ทุกชีวิตต้องเดินออกไป เพื่อสู้ความจริง...

เพลง : เธอผู้ไม่แพ้ ของ เบิร์ด ธงไชย

น้ำเสียงของเพลงเธอผู้ไม่แพ้เป็นน้ำเสียงปลุกเร้าให้ผู้รับสารมีกำลังใจทำสิ่งที่ตั้งใจให้สำเร็จ โดยไม่ให้พรั่นต่ออุปสรรคใดๆ น้ำเสียงที่ปรากฏในสารแสดงความชื่นชมผู้ที่มุ่งมั่นทำสิ่งที่ตั้งใจและเชื่อมั่นว่ามีศักยภาพที่จะทำได้สำเร็จ สังกัดได้จากข้อความหลายตอน เช่น “คือพลังแกร่งกล้าในใจที่ยังฝังอยู่ในใจลึกๆ มานาน” “และในวันนี้เธอนั้นจงหยัดเยียนและลุกขึ้นอีกครั้งด้วยพลังในหัวใจ อย่าไปยอมแพ้กับปัญหาใดๆ จงพร้อมจะอดทน ก้าวไปสู่หนทางที่ฝันได้ด้วยตัวเอง” “บนทางเดินที่แสนยาวไกลทุกชีวิตต้องเดินออกไป เพื่อสู้ความจริง”

5. น้ำเสียงตัดพ้อ เป็นน้ำเสียงที่แสดงถึงการต่อว่าด้วยความน้อยใจ เช่น

...พี่เลวแคไหนดโยนน้องจึงซัง

เพราะจนกระมังยอดหญิง

ผู้ดีมีเงิน คงหวังฟังฟัง

พี่รักจริงจึงไม่สนใจ

ไซ้แล้วสิ

เศรษฐีมีเงินเขาซื้อรักได้

พี่หลงรักแทบเป็นบ้า

น้ำตาหรือแทนน้ำใจ

จะจำจนตาย ใจดำ...

เพลง : ไร่แล้วอิ ของ ก๊อท จักรพันธ์

เพลงนี้เป็นการตัดพ้อผู้หญิงที่สนใจแต่ผู้ชายที่เป็นชนชั้นสูง มีฐานะ ใช้เงินซื้อความรัก น้อยใจที่ผู้หญิงไม่รักผู้ชายที่มีใจรักจริง

จะเห็นได้ว่า การพินิจน้ำเสียงมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ตีความสารได้ตรงกับเจตนาที่แท้จริงในการส่งสาร

อนึ่ง การตีความสารนั้นอาจแตกต่างกันไปตามความรู้ความสามารถ วัย ประสบการณ์ ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของถ้อยคำสำนวน ตลอดจนการรู้จักนำเรื่องอื่นๆ มาเปรียบเทียบกับให้เกิดความรู้ความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นผู้รับสารจึงควรแสวงหาความรู้และฝึกปฏิบัติอยู่เสมอ เพื่อให้ตีความสารได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น

ตัวอย่างการตีความสาร

กรณีที่เป็นกรอ่านหรือฟังข้อความขนาดสั้น ผู้รับสารต้องพิจารณาทั้งคำหรือข้อความที่จะตีความร่วมกับบริบท เพื่อให้ตีความได้อย่างถูกต้อง ส่วนกรณีที่เป็นกรอ่านตีความเรื่องขนาดยาว ปฏิบัติได้ดังนี้

1. อ่านเรื่องนั้นโดยละเอียด ทุกถ้อยคำทุกเนื้อความ รวมทั้งน้ำเสียง เพื่อหาเจตนาในการส่งสาร พินิจพิจารณาตั้งแต่ชื่อเรื่อง เนื่องจากหลายเรื่องตั้งชื่อตรงตามความคิดสำคัญที่ต้องการนำเสนอ
2. หากพิจารณาชื่อเรื่องแล้วยังไม่สามารถเข้าใจได้ว่าผู้ส่งสารเสนอความคิดเกี่ยวกับเรื่องใด ผู้รับสารควรอ่านเนื้อเรื่องและจับใจความสำคัญของแต่ละย่อหน้าไปตามลำดับไปจนจบเรื่องเสียก่อน
3. กรณีที่เรื่องที่ได้อ่านเป็นบทความซึ่งประกอบด้วยข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น ควรวิเคราะห์เพื่อแยกว่าส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง ความรู้ ซึ่งเสนออย่างตรงไปตรงมา ผู้รับสารก็จะจับความและเข้าใจได้ทันที แต่ส่วนที่เป็นความเห็น อารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งผู้ส่งสารอาจใช้ศิลปะในการเขียนทำให้ถ้อยคำหรือข้อความที่ปรากฏมีนัยบางอย่างแฝงอยู่ ผู้รับสารต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจความหมายของสารได้

4. ในงานเขียน ผู้ส่งสารมักวางโครงเรื่องเพื่อกำหนดทิศทางของเรื่องว่าดำเนินไปทางใด การทำความเข้าใจโครงเรื่องหรือโครงสร้างของเรื่องจะทำให้ทราบหัวข้อหรือประเด็นความคิดที่สำคัญซึ่งช่วยตรวจสอบความถูกต้องของการตีความ
5. ผู้รับสารอาจสังเกตเห็นว่าข้อความใดมีลักษณะแฝงนัย อ่านแล้วสะดุดใจ หรือเมื่อพิจารณาตามตัวอักษรแล้วไม่เข้ากับบริบทแวดล้อมข้อความนั้น ข้อความเหล่านั้นก็ควรพิจารณาตีความ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีเขียนของผู้เขียนแต่ละคนด้วย บางคนใช้สำนวนโวหารหรือความเปรียบที่เป็นที่รู้จักหรือใช้กันอยู่ในปัจจุบัน หรือใช้วิธีอธิบายสำนวนโวหาร หรืออธิบายความเปรียบอย่างกระจ่าง หากอ่านแล้วเข้าใจได้ ก็ไม่จำเป็นต้องใช้การตีความ
6. ในขณะที่อ่านเนื้อเรื่อง ผู้รับสารต้องพยายามหาเหตุผลสนับสนุนการตีความ ต้องพินิจพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ในเรื่องให้เห็นความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน ไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนที่จะประมวลความคิดของตนว่าข้อความที่ได้อ่านหมายถึงสิ่งใด ทั้งนี้ผู้รับสารควรพินิจพิเคราะห์อย่างปราศจากอคติ เพื่อให้รับสารได้อย่างถูกต้อง

ตัวอย่างที่ 1

บุมเมอแรงแห่งชีวิต

(1) เมื่อเราเหวี่ยงบุมเมอแรงออกไป สักพักมันก็จะย้อนกลับมาหาเรา ใช่หรือไม่ว่าการกระทำของเรา ก็เช่นกัน เราทำอะไรกับสิ่งใดไว้ สิ่งนั้นย่อมส่งผลกลับมาที่เรามากกว่าที่เราคิด แม้จะไม่รวดเร็วหรือชัดเจนเหมือนบุมเมอแรงก็ตาม เมื่อเราจัดดอกไม้ให้งดงาม ดอกไม้เหล่านั้นก็กลับมาจัดใจเราให้งดงามตามไปด้วย เวลาเราจัดวางสิ่งของให้เป็นระเบียบ ดูแลบ้านให้สะอาด ใจเราก็พลอยเป็นระเบียบและสะอาดไปด้วย แต่ถ้าเราทิ้งของระเกะระกะ ปล่อยให้บ้านรกสกปรก บ้านนั้นก็ปรุงแต่งใจเราให้รกรุงรังไปด้วย

(2) สิ่งของที่เรเข้าไปเกี่ยวข้องกับมันมิได้เป็นฝ่ายถูกกระทำอย่างเดียว หากยังกระทำต่อเราด้วย คนที่ให้คุณค่าสูงส่งแก่เพชรนิลจินดา ย่อมรู้สึกที่ตัวเองมีคุณค่าหรือสถานะสูงส่งขึ้นยามได้สวมสร้อยเพชร แต่บางครั้งก็ถึงกับนอนไม่หลับหากมีเพชรเม็ดงามอยู่ใต้เตียง ต้นไม้ในสวนที่แรกเราเป็นฝ่ายดูแลรักษามัน แต่เมื่อเติบโตใหญ่มันกลับดูแลรักษาเรา เช่น ให้ร่มเงา ให้อาหาร เป็นสวัสดิการในยามแก่ หรือปกป้องร่างของเราในยามลี้ลนดม ดังชาวตั้งในประเทศจีนซึ่งมีหน้าที่ดูแลต้นไม้ประจำตัว (ที่ปลูกตั้งแต่แรกเกิด) ไปจนตลอดชีวิต และเมื่อลี้ลนดม ต้นไม้ต้นนั้นจะถูกโค่นเพื่อทำเป็นโลงบรรจุร่างของเขา

(3) ของชิ้นใดก็ตามหากเรายึดว่าเป็น “ของเรา” เมื่อใด มันก็จะมีอิทธิพลต่อเราทันทีจนเรา กลายเป็น “ของมัน” ไปเลยก็มี เช่น ยอมตายเพื่อรักษามันเอาไว้ ถ้าเกิดมันมีอันเป็นไป เสียหาย เสื่อมทรุด หรือสูญไป เราก็อาจล้มทรุดหรือถึงกับหมดสติไปเลยก็ได้

(4) มิใช่แต่สิ่งที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้เท่านั้น แม้แต่สิ่งที่เป็นนามธรรมก็เช่นกัน ที่แรกเราปรุงแต่ง มัน ต่อมามันกลับเป็นฝ่ายปรุงแต่งเรา จนถึงขั้นเป็นนายเรา ความคิดทั้งหลายที่เราก่อรูปขึ้นมาในหัว สามารถทำให้เรากินไม่ได้นอนไม่หลับ เพราะใจถูกสั่งให้คิดๆ ๗ ต่อไปไม่ยอมหยุด บางครั้งมันก็ชักนำหรือ บงการให้เราทะเลาะเบาะแว้งกับใครก็ได้ หากเขาไม่เห็นด้วยกับความคิดนั้น แม้คนคนนั้นจะเป็นพ่อแม่ ลูกหลานหรือคนรักก็ตาม ถ้ายึดมันถือนั่นกับความคิดใดมาก ๆ มันก็จะทำทุกอย่างเพื่อขัดขวางไม่ให้เรา เห็นหรือยอมรับความจริงที่สวนทางกับความคิดนั้น มันจะสั่งให้เราบอปิดความจริงนั้น แล้วจมอยู่ใน ความคิดนั้นต่อไป แต่ถ้าปรุงแต่งและหลงจมอยู่กับความคิดว่าเราเป็นคนไร้ค่าเมื่อใด ความคิดนั้นก็ สามารถบัญชาให้เราทำร้ายตัวเองได้เมื่อนั้น ใช่หรือไม่ว่าทุกวันนี้เรากำลังกลายเป็นทาสของความคิดที่ ตัวเองสร้างขึ้นมาทั้งนั้น

(5) สิ่งของชิ้นใด คนก็ชิ้นนั้น ไม่ว่าจะเราจะเกี่ยวข้องกับใคร คนคนนั้นย่อมมีอิทธิพลต่อเราเสมอ ไม่มากก็น้อย แม้แต่ผู้นำที่มีอำนาจก็หนีความจริงไม่พ้นว่า ลูกน้องไม่ได้อยู่ในอิทธิพลของเขาแต่ฝ่ายเดียว เท่านั้น แต่ยังอิทธิพลต่อเขาด้วย อย่างน้อยเขามีอำนาจได้ก็เพราะการยอมรับของลูกน้อง ถ้าลูกน้อง ไม่ยอมรับหรือไม่ให้ความร่วมมือเขาก็ทำอะไรไม่ได้ หรือถึงกับต้องลงจากอำนาจไป

(6) มองให้ลึกลงไป สิ่งของหรือผู้คนจะมีผลกระทบต่อเราอย่างไรขึ้นอยู่กับการกระทำหรือวิธีการ ที่เราเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น คนที่กระทำกับผู้อื่นด้วยความรักหรือความเคารพ ย่อมได้รับความรักหรือ ความเคารพกลับคืนมา อาสาสมัครหลายคนที่ไปช่วยดูแลเด็กเล็กในสถานสงเคราะห์พบว่าตนเอง มีความสุขอย่างยิ่ง ทั้งๆ ที่ตั้งใจไปให้ความสุขแก่เด็ก แต่กลับได้รับความสุขจากเด็กคืนมาอย่างไม่คาดฝัน บางคนรู้สึกชีวิตตนมีคุณค่ามากขึ้นเพราะความรักที่ได้กลับคืนมาจากเด็ก ชายหนุ่มผู้หนึ่งถึงกับยอมรับ ว่า “ชีวิตผมสมบูรณ์ขึ้นเพราะเด็ก 7 ขวบ”

(7) ให้ความรักก็ย่อมได้รับความรัก ให้ความสุขก็ย่อมได้รับความสุข แต่ถ้าคิดจะเอาความรักหรือ ตักตวงความสุขกลับไม่ได้ หรือได้ความเกลียดชังและความทุกข์มาแทน ทั้งนี้เพราะเมื่อเริ่มจาก ความเห็นแก่ได้ ก็ย่อมกระทำหรือแสดงออกด้วยความเห็นแก่ตัว อีกฝ่ายจึงตอบโต้ด้วยความเห็นแก่ตัว กลับมา ถ้าหวังตักตวงความสุขจากเขา เขาก็คิดตักตวงความสุขจากเราเช่นกัน ยิ่งแสดงออกด้วย

ความโกรธเกลียดแล้ว ก็แน่นอนเลยว่าย่อมได้รับความโกรธเกลียดกลับมา จะพูดว่าความโกรธเกลียดที่เราเหวี่ยงใส่เขาย้อนกลับมาหาเราก็คงไม่ผิดนัก

(8) ทำอย่างไรย่อมได้ผลอย่างนั้น แต่ผลที่ย้อนกลับมาหาเรานั้น ไม่จำเป็นต้องเกิดจากใคร คนใดคนหนึ่งก็ได้ หากเกิดจากการกระทำของเราเอง คนที่ชอบใช้ความรุนแรงกับผู้อื่น ความรุนแรงนั่นเองจะย้อนกลับมาปรุงแต่งจิตใจให้เป็นคนก้าวร้าว โหดเหี้ยม หรือหยาบกระด้าง หรือทำให้จิตใจมีความดำมืดมากขึ้นจนสามารถทำสิ่งเลวร้ายได้ง่าย ตำรวจที่ชอบใช้วิธีเหล่านี้กับโจร ในที่สุดก็จะมีจิตใจใกล้เคียงกับโจรเหล่านั้น แม้แต่คนที่พร้อมใช้วิธีการข้อจลลสกรกับคนชั่ว หากทำเช่นนั้นบ่อยๆ ก็จะกลายเป็นคนชั่วไปโดยไม่รู้ตัว

(9) มีผู้หนึ่งกล่าวไว้อย่างน่าฟังว่า “เมื่อคุณสู้กับบอสูร ฟิงระวังอย่าให้ตัวเองกลายเป็นบอสูรไปด้วย” คนที่ยึดมั่นในความถูกต้องหรือผู้ที่ถือตัวว่าเป็นฝ่ายธรรมะมักตกอยู่ในกับดักดังกล่าว เพราะเมื่อเห็นคนชั่วยอมอยู่เฉยไม่ได้ ด้วยถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องจัดการกับคนชั่วเหล่านั้น ยิ่งมั่นใจว่าตัวเองเป็นคนดีก็ยิ่งรู้สึกว่าตนมีความชอบธรรมที่จะจัดการกับคนเหล่านั้นด้วยวิธีใดก็ได้ เพื่อพิทักษ์ความถูกต้องหรือปกป้องธรรมะ เนื่องจากมีความโกรธเกลียดเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงพร้อมจะใช้วิธีที่ดุเดือด ก้าวร้าว และรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ เริ่มต้นจากประณามด่าว่า โทษหา หลอกหลวง ใสร้าย ไปจนถึงลงมือฆ่า ดังกรณี บิน ลาติน กับพวก หรือกลุ่มคริสเตียนหัวรุนแรง การณ์จึงกลายเป็นว่ายิ่งพยายามปกป้องธรรมะมากเท่าไร ก็ยิ่งทำผิดศีลธรรมมากเท่านั้น ในเมืองไทยแนวโน้มเช่นนี้วันจะมีมากขึ้นเรื่อยๆ

(10) ครูที่เจ้าระเบียบหรือเคร่งศีลธรรม หากเอาแต่บ่นว่าหรือดูด่าลูกศิษย์ที่เกเร แม้จะยังไม่ถูกลูกศิษย์แฉลงฤทธิ์หรือตอบโต้เอาคืน แต่การดูด่าว่ากล่าวเป็นอาจินนั้นก็จะย้อนกลับมาหลอหลอมจิตใจครูให้เป็นคนหงุดหงิดเจ้าอารมณ์ รวมทั้งทำให้มีบุคลิกเคร่งเครียดหรือถึงกับหน้าอโดยไม่รู้ตัว ยิ่งถ้าชอบจับผิดนักเรียนด้วยแล้ว ก็ยังมีนิสัยระแวงมองคนในแง่ลบไม่เฉพาะกับลูกศิษย์เท่านั้น แต่กับเพื่อนร่วมงานและคนในครอบครัวด้วย

(11) ที่จริงแม้ยังไม่ได้แสดงออกกับใครเลย เพียงแค่นึกคิดหรือรู้สึกต่อใครบางคนอยู่ในใจ ความรู้สึกนึกคิดนั้นก็ย้อนกลับมาส่งผลต่อเรา เช่น ถ้าโกรธเกลียดใครแล้วปล่อยให้ความโกรธเกลียดนั้นดำรงอยู่ไปเรื่อยๆ ความโกรธเกลียดนั้นก็กลับมาบีบคั้นบั่นทอนจิตใจ ทำให้เครียดหนักขึ้น นานเข้าก็กลายเป็นคนเจ้าอารมณ์ ที่ร้ายกว่านั้นก็คือความพยาบาทเจ้าคิดเจ้าแค้นจะถูกปลุกให้กำเริบจนครอบงำใจ ผลก็คือตนพร้อมจะทำสิ่งเลวร้ายได้เสมอ ทั้งนี้ยังไม่ต้องพูดถึงผลต่อสุขภาพและวิถีชีวิต เช่น กินไม่ได้นอนไม่หลับ ร่างกายเจ็บป่วยด้วยสารพัดโรค ซึ่งบางครั้งหาสาเหตุทางกายไม่พบ

(12) เมื่อเราโกรธเกลียดใครสักคน อยากให้เขามีอันเป็นไป คนแรกที่เดือดร้อนทันทีคือเรา ไม่ใช่ใครที่โหด ในทางตรงข้าม หากเรามีเมตตาต่อผู้คน อยากให้เขามีความสุข แม้ยังไม่ทันได้ทำอะไรเลย ความสุขนั้นก็เกิดขึ้นกับเราแล้วเป็นคนแรก เพราะเมตตาที่ยอมนำความสงบเย็นมาสู่จิตใจ และทำให้ความทุกข์ของเรากลายเป็นเรื่องเล็กน้อย ไม่เพียงเท่านั้น หากเราลงมือทำเพื่อช่วยให้เขามีความสุข การกระทำอันก่อปรด้วยเมตตาที่นี้จะช่วยลดความเห็นแก่ตัวในใจเรา ขณะเดียวกันก็ปลุกพลังฝ่ายบวกให้มีกำลังมากขึ้น ได้เห็นศักยภาพและคุณค่าของตัวเอง ยิ่งเห็นเขามีความสุข ความสุขนั้นก็ย้อนกลับมาทำให้เรามีความสุขมากขึ้น รู้สึกว่าชีวิตได้รับการเติมเต็ม

(13) หากเราทำด้วยใจอันเป็นกุศลหรือทำด้วยความรู้สึกที่เป็นบวก แม้จะกระทำกับสิ่งของที่ไร้จิตวิญญาณ ความรู้สึกและการกระทำอันเป็นกุศลนั้นก็ยังส่งผลย้อนกลับมาที่ผู้กระทำอยู่ดี ชายชราผู้หนึ่งเป็นอาสาสมัครช่วยแยกขยะ และทำให้ขยะนั้นกลับมามีคุณค่าขึ้นใหม่ (เช่น เอาไปรีไซเคิล หรือขายต่อ)

(14) หลังจากทำมาได้ไม่กี่เดือน เขาพบว่าเขาได้กลายเป็น “ขยะคืนชีพ” จากเดิมที่รู้สึกไร้ค่า ไร้ค่า แต่อยู่รอดวันตาย กลับกลายเป็นคนที่มีชีวิตชีวาและรู้สึกเป็นบวกกับตนเองอีกครั้งหนึ่ง กล่าวอีกนัยหนึ่ง การที่เขาพากเพียรทำให้ขยะในมือกลับมาเป็นสินทรัพย์ที่มีค่า มันได้ช่วยให้ชีวิตของเขาเปลี่ยนจาก “ขยะ” ในความรู้สึกของเขา กลายมาเป็นสิ่งที่มีคุณค่าน่าภูมิใจ

(15) ไม่ว่าเราจะทำหรือรู้สึกนึกคิดอย่างไรไม่เคยสูญเปล่า มันไม่เพียงส่งผลต่อผู้อื่นหรือสิ่งภายนอกเท่านั้น หากยังส่งผลย้อนกลับมาที่ตัวเราเองด้วยในลักษณะการที่สอดคล้องกัน ไม่ช้าก็เร็ว นี่คือนิยามของกฎธรรมชาติที่พุทธศาสนาเรียกว่า “กฎแห่งกรรม” เมื่อเราโกรธเกลียดหรือทำร้ายใครสักคน ไม่ต้องปีหน้าหรือชาติหน้า มันได้ส่งผลร้ายต่อตัวเราแล้ว อย่างน้อยก็ในจิตใจ ในทางตรงข้าม หากเรามีเมตตากรุณาและช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ผลดีก็เกิดขึ้นกับเราแล้วทันที โดยไม่ต้องรอให้เขามาตอบแทนบุญคุณ เราอยากให้ชีวิตอยู่เย็นเป็นสุข ไม่มีอะไรดีไปกว่าการคิดดี พูดดี และทำดี ความดีที่ทำนั้นไม่ช้าก็เร็วย่อมกลับมาหาเราในที่สุด

พระไพศาล วิสาโล. (2554). *ยิ้มได้แม้พ่ายแพ้*. กรุงเทพฯ: สารคดี.

การตีความเรื่อง “บুমเมอแรงแห่งชีวิต”

ผู้ตีความเริ่มจากการพิจารณาชื่อเรื่อง อ่านเนื้อเรื่องโดยละเอียดไปตามลำดับ ขณะที่อ่านวิเคราะห์ว่าส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง ส่วนใดเป็นความคิดเห็น เพื่อให้จับใจความสำคัญได้ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อความใดมีนัยแฝง ตีความโดยอาศัยบริบทของคำและบริบทของเรื่องทั้งหมด

ข้อความที่ไม่ต้องตีความ เป็นข้อความที่เขียนอธิบายอย่างตรงไปตรงมา เข้าใจได้ชัดเจนโดยไม่ต้องอาศัยการตีความ เช่น ข้อความ

“มองให้ลึกลงไป สิ่งของหรือผู้คนจะมีผลกระทบต่อเราอย่างไรขึ้นอยู่กับกรกระทำหรือวิธีการที่เราเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น คนที่กระทำกับผู้อื่นด้วยความรักหรือความเคารพ ย่อมได้รับความรักหรือความเคารพกลับคืนมา”

ข้อความที่ต้องตีความ เช่น

“บুমเมอแรงแห่งชีวิต” เป็นชื่อเรื่อง สังเกตเห็นว่าไม่ได้หมายถึงบুমเมอแรงจริงๆ แต่เปรียบเทียบกับกรกระทำของบุคคลที่ส่งผลสะท้อนกลับหาตัว เหมือนการเหยียงบুমเมอแรงที่จะย้อนกลับมาหาผู้เหยียงเสมอ จะคิดทำสิ่งใดต้องตระหนักถึงผลสะท้อนให้มาก

“เมื่อเราจัดดอกไม้ให้งดงาม ดอกไม้นั้นก็กลับมาจัดใจเราให้งดงามไปด้วย”

“ต้นไม้ในสวน ที่แรกเราเป็นฝ่ายดูแลรักษามัน แต่เมื่อเติบโตใหญ่มันกลับดูแลรักษาเรา เช่นให้ร่มเงาให้อาหาร เป็นสวัสดิการในยามแก่”

ข้อความว่า “จัดใจ” กับ “มัน(ต้นไม้)กลับดูแลรักษาเรา” ในความเป็นจริง ดอกไม้ต้นไม้มักกระทำอย่างมนุษย์ไม่ได้ แต่ในที่นี้หมายถึง ดอกไม้ต้นไม้มีอิทธิพลควบคุมดูแลชีวิตของมนุษย์ได้

“ที่แรกเราปรุงแต่งมัน(ใจ) ต่อมามันกลับเป็นฝ่ายปรุงแต่งเรา จนถึงขั้นเป็นนายเรา ความคิดทั้งหลายที่เราก่อรูปขึ้นมาในหัวสามารถทำให้เราकिनไม่ได้นอนไม่หลับ เพราะใจถูกสั่งให้คิดๆ...มันจะสั่งให้เราบอกปิดความจริงนั้นและจมอยู่ในความคิดนั้นต่อไป... ใช่หรือไม่ว่าทุกวันนี้เรากำลังเป็นทาสความคิดที่ตัวเองสร้างขึ้นมาทั้งนั้น”

“ทาสความคิด” หมายความว่า ไม่สามารถหยุดคิดได้ เปรียบเหมือนทาสที่ต้องทำตามคำสั่งของนายอยู่ตลอดเวลา ในที่นี้นายก็คือ “ใจ” เป็นนายของผู้ที่ถูกใจบังคับให้คิดโดยการปรุงแต่ง

“จิตใจมีความดำมืดมากขึ้น” ปกติสำนวน “ใจดำ” ใช้กับผู้ที่ไม่ช่วยเหลือผู้ที่ร้องขอความช่วยเหลือ แต่ในที่นี้ใช้ในความหมายกว้าง คือ คนใจคอโหดร้าย ทำสิ่งร้ายๆ ได้ เป็นการใช้นิยามใจดำในความหมายใหม่

“เมื่อคุณสู้กับอสูร ฟังระว่างอย่าให้ตัวเองเป็นอสูรไปด้วย” คนที่ยึดมั่นในความถูกต้องหรือผู้ที่ถือตัวว่าเป็นฝ่ายธรรมะ มักตกอยู่ในกับดักดังกล่าว “อสูร” กับ “กับดัก” คือคำที่ต้องตีความ อสูร หมายถึง ยักษ์ คนร้ายหรือความชั่วร้าย ผู้เขียนนำเสนอความคิดด้วยการเล่นคำได้น่าสนใจ กล่าวคือ ให้คนตีระว่างอย่าติด “กับดัก” กลายเป็นคนร้ายเสียเอง โดยการให้ความรุนแรงแบบอสูรในการกำจัดคนชั่วเพื่อปกป้องธรรมะ และเห็นว่าเป็นความชอบธรรม

“ความพยายามเจ้าคิดเจ้าแค้นจะถูกลงโทษให้กำเริบจนครอบงำใจ” ข้อความนี้เปรียบความพยายามกับมนุษย์ที่นอนหลับแล้วถูกลงโทษให้ตื่น ผู้เขียนเห็นว่ามนุษย์มีสิ่งนี้อยู่ในตัวและสงบนิ่งอยู่ แต่มนุษย์เลือกปลุกมันขึ้นมา ซึ่งทำให้เกิดผลร้ายต่อตนและผู้อื่น

“เขาได้กลายเป็น ‘ขยะ’ คินซีฟ” ข้อความนี้เป็นการเล่นความหมายที่ย้อนแย้งกัน ขยะเป็นสิ่งที่ไม่มีค่า ใช้ไม่ได้ เหมือนกับตายไปแล้ว แต่การเก็บขยะทำให้ผู้เก็บซึ่งรู้สึกตัวว่าไร้ค่าได้ฟื้นคืนชีพอีกครั้ง การคืนชีพของเขาเกิดจากสิ่งที่ตายไปแล้ว

ผู้รับสารอาจประมวลว่าสารหรือความคิดที่ได้จากการจับใจความและตีความในแต่ละย่อหน้าว่าเกี่ยวกับสิ่งใด

ย่อหน้าที่ (1)-(2) เรากระทำสิ่งใด สิ่งนั้นจะกลับมากระทำต่อเราหรือมีอิทธิพลต่อเราเช่นกัน

ย่อหน้าที่ (3) ดังนั้นหากเรายึดมั่นว่าสิ่งใดเป็นของเรา เราจะถูกสิ่งนั้นครอบงำด้วย

ย่อหน้าที่ (4) เป็นเช่นนี้ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ใครยึดมั่นความคิดใดมาก ก็จะเป็นทาสของความคิดนั้น

ย่อหน้าที่ (5) เราเกี่ยวข้องกับใคร สิ่งนั้นย่อมมีอิทธิพลต่อเราเสมอ

ย่อหน้าที่ (6) การที่สิ่งของหรือผู้คนมีผลกระทบต่อเรา ขึ้นอยู่กับการกระทำหรือวิธีการที่เราเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น

ย่อหน้าที่ (7) ให้สิ่งใดยอมได้รับผลอย่างนั้น

ย่อหน้าที่ (8) ผลนั้นเกิดจากการกระทำของเราเอง คนดีแม้ใช้วิธีการสกปรกแบบคนชั่วกับคนชั่ว หากทำบ่อยๆ ก็จะกลายเป็นคนชั่ว

ย่อหน้าที่ (9)-(10) คนที่ยึดมั่นในความถูกต้องแล้วกระทำความรุนแรงเพื่อพิทักษ์ความถูกต้องหรือธรรม ทำให้ทำผิดศีลธรรมมากขึ้น

ย่อหน้าที่ (11) ความรู้สึกนึกคิดอาจส่งผลต่อเรา แม้ไม่ได้แสดงออก

ย่อหน้าที่ (12) ความเกลียดทำให้เราเดือดร้อน ความเมตตาช่วยลดความเห็นแก่ตัว ทำให้เราเป็นสุข

ย่อหน้าที่ (13)-(14) ทำสิ่งใดด้วยใจกุศลหรือความรู้สึกเป็นบวก กุศลจะส่งผลย้อนกลับมาที่ผู้ทำความดี

ย่อหน้าที่ (15) การกระทำหรือความนึกคิดของเราไม่เคยสูญเปล่า สิ่งนี้ส่งผลต่อผู้อื่นและต่อผู้กระทำ หากอยากให้มีชีวิตมีความสุข ให้คิดดี ทำดี พูดดี ความดีจะย้อนกลับมาหาเราในที่สุด

ในขณะที่จับใจความและตีความนี้ ผู้รับสารต้องคิดหาเหตุผลและไตร่ตรองว่า ประเด็นความคิดที่จับความมานั้นถูกต้องและสัมพันธ์สอดคล้องกับใจความของย่อหน้าอื่นหรือไม่ เพื่อว่าท้ายที่สุดผู้รับสารจะเข้าใจความคิดของผู้ส่งสาร ทราบเจตนาในการส่งสาร และสามารถจับสาระสำคัญของเรื่องได้อย่างถูกต้อง บทความเรื่องนี้ต้องการเสนอความคิดว่า ไม่ว่าเราจะกระทำสิ่งใดต่อผู้คน หรือสิ่งของ หรือแม้กระทั่งความคิด ก็ย่อมส่งผลต่อตัวเรา ดังนั้น เจตนาในการส่งสารคือ ต้องการให้ผู้คนคิดดี พูดดี ทำดีต่อกัน เพื่อให้ผลดีย้อนกลับมาหาเรา “บุญเมอแรงแห่งชีวิต” ซึ่งผู้ส่งสารตั้งเป็นชื่อของบทความจึงมีนัยให้ผู้รับสารตระหนักว่าการกระทำ ความคิดต่างๆ ในการดำเนินชีวิตของเรา ล้วนส่งผลสะท้อนบุญเมอแรงที่ย้อนกลับมาหาเราตามแรงที่เหวี่ยงไปเสมอ

ตัวอย่างที่ 2

ภูเป็นนิสิตนักศึกษา

ภูเป็นนิสิตนักศึกษา

วาสนาสูงส่งสโมสร

ย่าค่านีจะย่าไปงานบอลล์

เสพเสน่ห์เกสรสุมาลี

กูเป็นนิลิตนักศึกษา
 พริ้งสง่างามผงดาดเพียงราชสีห์
 มั่นสมองของสยามธานี
 คำนี้กูจะ نابให้หน้าใจ

กูเป็นนิลิตนักศึกษา
 เจ้าข้ารู้จักกูหรือไม่

หัวเข็มขัด กัดกระดูกม ปุ่มเน็คไทร์
 หลีกไปหลีกไปอย่ากีดทาง

กูเป็นนิลิตนักศึกษา
 มหาวิทยาลัยอันกว้างขวาง
 ศึกษาสรรพสมิวันวาง
 เมืองกว้างข้างหลายสบายดี

กูเป็นนิลิตนักศึกษา
 เดินเห็นดูสง่ามีราศี
 ย่ำคำกู่จะย่ำฟั่งราตรี
 กรุงศรีอยุธยา มาราชอน

เฮ้ย กูเป็นนิลิตนักศึกษา
 มีสติปัญญาเยี่ยมสิงขร
 ให้พระอินทร์เอาพระขรรค์มาบั่นรอน
 อเมริกามาสอนกูเชี่ยวชาญ

กูเป็นนิลิตนักศึกษา
 หูหრაแหลมหลักอัศวฐาน

พรุ่งนี้ก็ต้องไปร่วมงาน
สังสรรค์ในระดับปริญญา

ได้โปรดฟังกุเกิดสัณนิ
กูเป็นนิสิตนักศึกษา
เสียบไวย-ฟังกู--ปรัชญา
กูอยู่มหาวิทยาลัย...

...กูอยู่มหาวิทยาลัย
รู้ใหม่ เห็นใหม่ ดีใหม่
อีกไม่นานเราก็ต่างจะตายไป
กอบโกยใส่ตัวเองเสียก่อนเลย.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2529). *กูเป็นนิสิตนักศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.

การตีความร้อยกรองเรื่อง กูเป็นนิสิตนักศึกษา

ร้อยกรองมีลักษณะแตกต่างกับบทความ ผู้ส่งสารจะใช้คำน้อยแต่กินความหมายมาก กว้างขวาง และลึกซึ้ง ในการตีความสารจึงต้องพินิจพิจารณาทั้งจากเสียง คำ และความหมาย ตลอดจนสำนวนโวหาร และความเปรียบต่างๆ โดยละเอียด เริ่มจากพิจารณาชื่อเรื่อง “กูเป็นนิสิตนักศึกษา” ผู้ส่งสารเลือกใช้คำว่า “กู” ซึ่งในปัจจุบันจัดเป็นคำไม่สุภาพ แต่ตีความจากข้อความนี้อาจหมายถึง ผู้ที่ยึดความคิดของตนเป็นที่ตั้ง แต่ “กู” กลับเป็นนิสิตนักศึกษา สร้างความสนใจใคร่รู้แก่ผู้รับสารว่าเหตุใดผู้ได้รับการศึกษาจึงใช้คำว่า “กู” ซึ่งเป็นคำที่ไม่สุภาพเรียกแทนตน

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า ผู้ส่งสารใช้ข้อความ “กูเป็นนิสิตนักศึกษา” ซ้ำๆ ตลอดทั้งเรื่อง เพื่อเน้นย้ำว่านี่คือความคิดและพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษาที่ใช้ตนเองเป็นที่ตั้ง กล่าวคือ ในแง่ความคิด นิสิตนักศึกษาเห็นว่าตนมี “วาสนาสองสงสมุสสร” มีความ “สง่างามผาดเพียงราชสีห์” ถือกันว่าราชสีห์ มีฐานะเป็นเจ้าป่า สูงกว่าสัตว์อื่น “เป็นมันสมองของสยามธานี” คือเป็นชนชั้นปัญญาชนของประเทศ “เดินดูสง่ามีราชา” มีเครื่องแบบนิสิตนักศึกษาของรัฐที่ผู้อื่นไม่สามารถสวมได้ คือ “หัวเข็มขัด กัดกระดูกม ปุ่มเน็คไทร์” “มีสติปัญญาเยี่ยมสิ่งขร ให้พระอินทร์เอาพระขรรค์มาบั่นรอน อเมริกามาสอนกูเชี่ยวชาญ”

บรรณานุกรม

- โกชัย สาริกบุตร. (2521). *การอ่านขั้นใช้วิจารณ์ญาณ*. (ม.ป.ท.).
- ชลธิรา กัดดออยู่ และคนอื่น ๆ. (2517). *การใช้ภาษา*. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช. (2548). *อ่านไม่เอาเรื่อง (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. (2527). หน่วยที่ 8 การอ่านวิเคราะห์และวิจารณ์. *ภาษาไทย 5 – การอ่าน*. กรุงเทพฯ: สหการพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ดนยา วงศ์ณะชัย. (2542). *การอ่านเพื่อชีวิต*. พิษณุโลก: โปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ถนอมวงศ์ ล้ายอดมรรคผล. (2532). การพัฒนาสมรรถภาพการอ่าน. *การใช้ภาษา (พิมพ์ครั้งที่ 10)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, หน้า 525-619.
- นววรรณ พันธุเมธา. (2532). หลักการใช้ภาษาในการสื่อสาร. *การใช้ภาษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 10)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, หน้า 70-126.
- นววรรณ พันธุเมธา. (2549). *ไวยากรณ์ภาษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, หม่อมหลวง. (2522). *วิเคราะห์วรรณคดีไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, หม่อมหลวง. (2529). *แว่นวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: อ่านไทย.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2525). *ศิลปะการฟัง การอ่าน*. กรุงเทพฯ: วิชาการ.
- พระไพศาล วิสาโล. (2554). *ยิ้มได้แม้พ่ายแพ้*. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- พิทยา ลิ้มมณี. (2537). *การอ่านดีความ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ยุวพาส์ (ประทีปเสน) ชัยศิลป์วัฒนา. (2544). *ความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับวรรณคดี* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด.
- ศิวกานท์ ปทุมสูติ. (2553). *คู่มือการอ่านคิดวิเคราะห์*. สุพรรณบุรี: ศูนย์เรียนรู้ทุ่งสักอาศรม.
- สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์. (2531). *หลักนักอ่าน*. กรุงเทพฯ: เมติคัล มีเดีย.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2529). *กูเป็นนิสิตนักศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.
- หนุ่มเมืองจันท์. (นามแฝง). (สิงหาคม 2560). เป็นทุกอย่าง. *มติชนสุดสัปดาห์*, 1932, 24.
- อำนาจ ปักษาสุข. (2558). *การพัฒนาสมรรถภาพการอ่าน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Graham Hough. An Essay on Criticism. แปลโดย นฤมล กาญจนทิตและอุบลวรรณ โชติวิสิทธิ์. *ว่าด้วย*

หลักวรรณคดีวิจารณ์. (2532). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ก๊อท จักรพันธ์. เพลง *ใช่แล้วซี*. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2560, จาก

<http://music.gmember.com/เพลงใช่แล้วซี>.

เบิร์ต ธงไชย. เพลง *เธอผู้ไม่แพ้*. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2560, จาก

<http://music.gmember.com/เพลงเธอผู้ไม่แพ้>.

เบิร์ต ธงไชย. เพลง *ฝากฟ้าทะเลฝัน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2560, จาก

<http://music.gmember.com/เพลงฝากฟ้าทะเลฝัน>.

หนุ่ม สมศักดิ์ วินนายรักษ์. เพลง *สิบหมื่น*. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2560, จาก

<https://www.siamzone.com/music/thailyrical/10636>.